

A la part alta del poble s'obria el raval, el barri dels treballadors; en un dels últims carrers, cap al fons, vivia la Pigada. El carrer era estret, de cases baixes, ennegrides; hi havia sempre tolls de les darreres pluges i de les aigües brutes que les dones llençaven després d'haver-les fetes servir per a tot. La quitxalla, sempre nombrosa, omplia tothora els carrers; clapotejaven en el fang corromput dels bassals, embrutant-se el vestit, i acabaven sempre per plorar sota l'espardenya de les mares.

Els més grandets s'arribaven al garroferar, que s'estenia fins allí, i jugaven enfilant-se pels arbres.

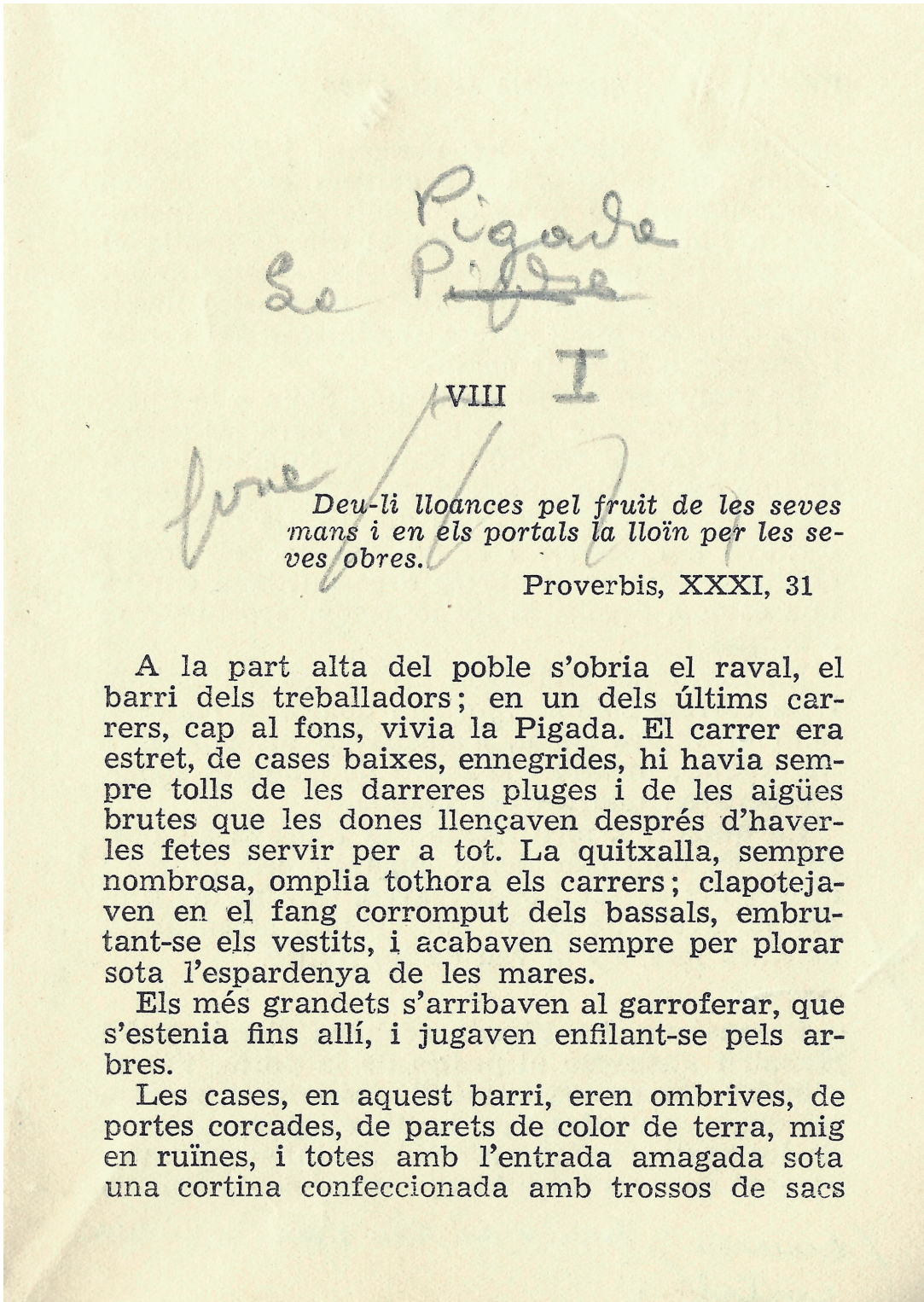
Les cases, en aquest barri, eren ombrives, de portes corcades, de parets de color de terra, mig en ruïnes, i totes amb l'entrada amagada sota una cortina confeccionada amb trossos de sacs rebutjats. A dintre, les persones i les bèsties vivien en confusió, i als carrers es respirava contínuament la forta olor dels corrals, instal·lats a l'interior. Durant tot el dia se sentia el grunyir dels porcs famolencs, el cloquejar de les gallines, escarbotant pels fems, o el belar llastimós d'un corderet acabat d'allunyar del ramat i amarrat al fons del corral obscur.

De tant en tant, sortia una dona a la finestra i cridava amb grans crits, de cara als garrofers, el nom del seu fill, allargant la síl·laba final en una cançoneta eixordadora. Allà al garroferar s'escoltava un allargat «Ja vinc!». La dona se'n tornava a l'interior, i el noi deixava els jocs i enfilava corrents el carrer, o es quedava encara una estona, segons la manera com acostumaven a rebre'l.

«La Pigada», *Totes les narracions del Delta*, 2022, pp.177-178

- «La Pigada». Dins *Narracions del Delta*. Barcelona: Selecta, 1965, pp.173-215.
- «La Pigada». Dins *Relatos del Delta*. Barcelona: Mateu, 1965, pp.191-232.
- «La Pigada». Exemplar de censura en galerades de *Relatos del Delta* de l'edició de 1965 de l'Editorial Mateu, pp.74-92. [CRAI UB Mundet / Fons Editorial Mateu]
- «La Pigada». Dins *Relatos del Delta*. Barcelona: Plaza & Janés, 1969, pp.167-209.
- «La Pigada». Dins *Relatos del Delta*. Barcelona: Plaza & Janés, 1970, pp.167-209.
- «La Pigada». Dins *Relatos del Delta*. Barcelona: Plaza & Janés, 1976, pp.167-209.
- «La Pigada». Dins *Relatos del Delta*. Madrid: Círculo de Amigos de la Historia, 1976, pp.159-194.
- «La pigada». Dins *Narracions del Delta*. Dins *Obra Catalana Completa II*. Barcelona: Columna, 1993, pp.380-400.
- «La Pigada». Dins *Totes les narracions del Delta*. Barcelona: Proa, 2022, pp.177-217.

Exemplar del primer volum de l'edició de Selecta de 1954 de *Camins de nit* amb correccions, a manera d'autògraf de «La baralla» i «La Pigada». [ACMO / Fons SJA 380-14-541]



rebutjats. A dintre, les persones i les bèsties vivien en confusió, i als carrers es respirava contínuament la forta olor dels corrals, instal·lats a l'interior. Durant tot el dia se sentia el grunyir dels porcs famolencs, el cloquejar de les gallines, escarbotant pels fems, o el belar llastimós d'un corderet acabat d'allunyar del ramat i amarrat a l'obscur corral.

De temps en temps sortia una dona a la finestra i cridava amb grans crits, de cara als garrofers, el nom del seu fill, allargant la síl·laba final en una cançoneta eixordadora. Allà al garroferar s'escoltava un allargat «Ja vinc!». La dona se'n tornava a l'interior i el noi deixava els jocs i enfilava corrents el carrer o es quedava encara una estona, segons la manera com acostumaven a rebre'l.

En fosquejar arribaven els carros del treball, i els carrers s'animaven. Les dones, la majoria, amb el ventre pujat, s'aplegaven als portals a xafardejar, mentre s'acabava de coure el sopar, i esperaven que arribés l'home.

La quitxalla, mentrestant, es lliurava als darrers jocs amb més delit; jugaven pels arbres i al mig del carrer i s'afanyaven, davant del progressiu avenç de la nit, que venia a arrencar-los de llurs jocs, en la veu de les mares.

Fosquejava. La Pigada acabava d'arribar del treball i s'assegué al pedrís de la porta. Va romandre una estona immòbil, descansant, mentre les dones, aturades aquí i allà, en grups, davant de les portes, xafardejaven i els infants anaven plegant de llurs jocs. Al garroferar se sentien els

*/ camp; deixa el sac e un
cortel i*

X—

(une blanche)

al carner del # Pou, en
 me case embe i petita
 - l'ote eren per e'stil -
 vire la - Pipada. Gra
 me done elta i aixuta;
 no de tenir trenta anys,
 pero

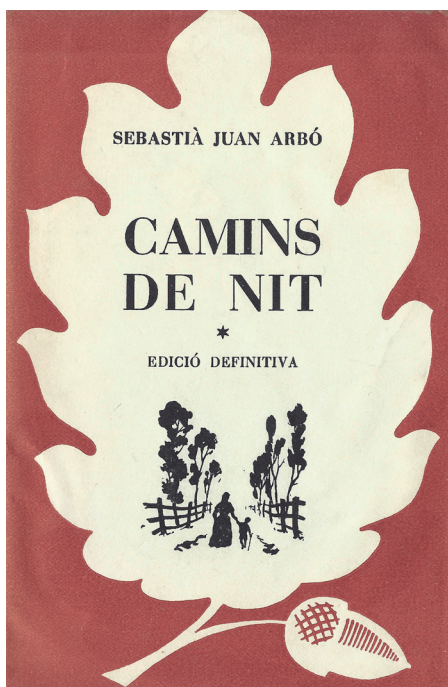
copiar equi tot lo
 encapolat e lo foy,

30 - 31 - 32 -

deixar una ~~de~~ restella
 blanca, i continuar: "Forsquetin"

Procedència:

Camins de nit. Barcelona: Selecta, 1954, pp.99-136.



rebutjats. A dintre, les persones i les bèsties vivien en confusió, i als carrers es respirava continuament la forta olor dels corrals, instal·lats a l'interior. Durant tot el dia se sentia el grunyir dels porcs famolencs, el cloquejar de les gallines, escarbotant pels fems, o el belar llastimós d'un corderet acabat d'allunyar del ramat i amarrat a l'obscur corral.

De temps en temps sortia una dona a la finestra i cridava amb grans crits, de cara als garrofers, el nom del seu fill, allargant la sillaba final en una cançoneta eixordadora. Allà al garroferar s'escoltava un allargat «Ja vinc!». La dona se'n tornava a l'interior i el noi deixava els jocs i enfilava corrents el carrer o es quedava encara una estona, segons la manera com acostumaven a rebre'l.

En fosquejar arribaven els carros del treball, i els carrers s'animaven. Les dones, la majoria, amb el ventre pujat, s'aplegaven als portals a xafardejar, mentre s'acabava de coure el sopar, i esperaven que arribés l'home.

La quitxalla, mentrestant, es lliurava als darrers jocs amb més delit; jugaven pels arbres i al mig del carrer i s'afanyaven, davant del progressiu avenç de la nit, que venia a arrencar-los de llurs jocs, en la veu de les mares.

Fosquejava. La Pigada acabava d'arribar del treball i s'assegué al pedris de la porta. Va romandre una estona immòbil, descansant, mentre les dones, aturades aquí i allà, en grups, davant de les portes, xafardejaven i els infants anaven plegant de llurs jocs. Al garroferar se sentien els

crits de les darreres dones que cridaven els resagats.

Una veïna s'acostà a la Pigada.

—Has fet tard, avui.

—No tinc ni ganes de fer el sopar. Estic rebentada.

—I els nois?

—Ja vindran, si volen.

L'altra no respongué. La Pigada, després d'un silenci, tornà:

—Quina vida, Déu! Valdria més rebentar d'una vegada i acabar-ho tot.

—Estàs malhumorada.

—Rabio. Et sembla que és viure, això?

Hi hagué un silenci novament. La veïna, com amb por, parlà:

—Ja saps que ta mare...

—L'ha dinyada?—la tallà ràpida, mirant-la.

—No hauries de parlar així de ta mare.

—Ja me'n f... de tot... Ja t'ho diré.

La veu vibrava d'ira; hi havia ira del treball dur de cada dia, de la vida sense claror, de la misèria que l'endogalava. Però, a penes hagué proferit les darreres paraules, la Pigada se'n sentia ja penedida. Llavors hauria volgut saber com estava la mare, allò que l'altra li volia dir. Però la veïna se n'acomiadà.

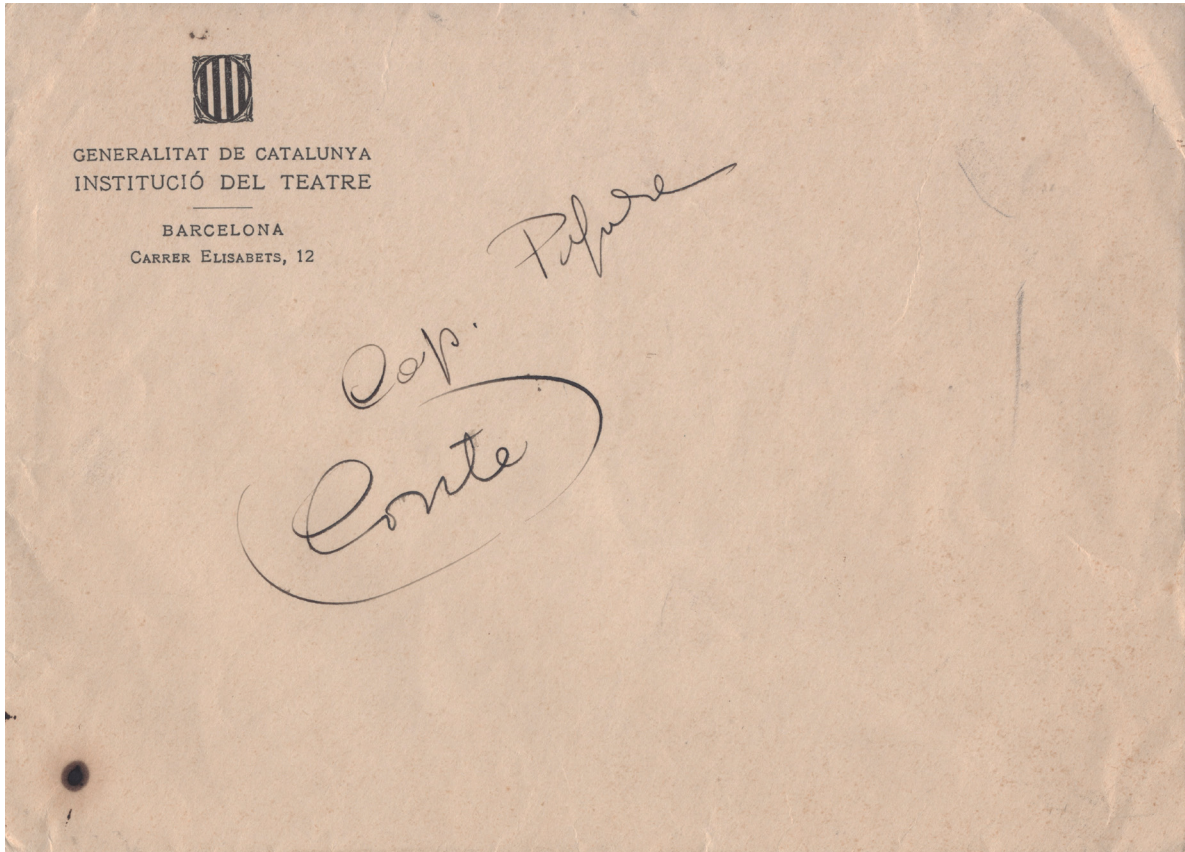
—No et volia ofendre, saps? Me n'aniré.

S'allunyà. La Pigada la veié aturar-se més enllà en un grup de dones; veié que es giraven a mirar cap a ella. Ella va alçar-se i se n'entrà a la casa.

Pujà l'escala fatigosament. Els esglaons estaven en ruïnes; no hi havia llum, i pujava a les palpentes. Al replà ensopegà amb un cistell i

Testimoni d'interès:

Sobre amb l'encapçalament de la Institució del Teatre de la Generalitat de Catalunya, originalment arxivant esborranys de la versió d'Edicions Proa de 1935 de *Camins de nit*, en què s'indica: «Cap. Pigada. Conte». Original autògraf. 1f. Manuscrit. [ACMO / Fons SJA 380-14-2110]



«El viejo Juan»

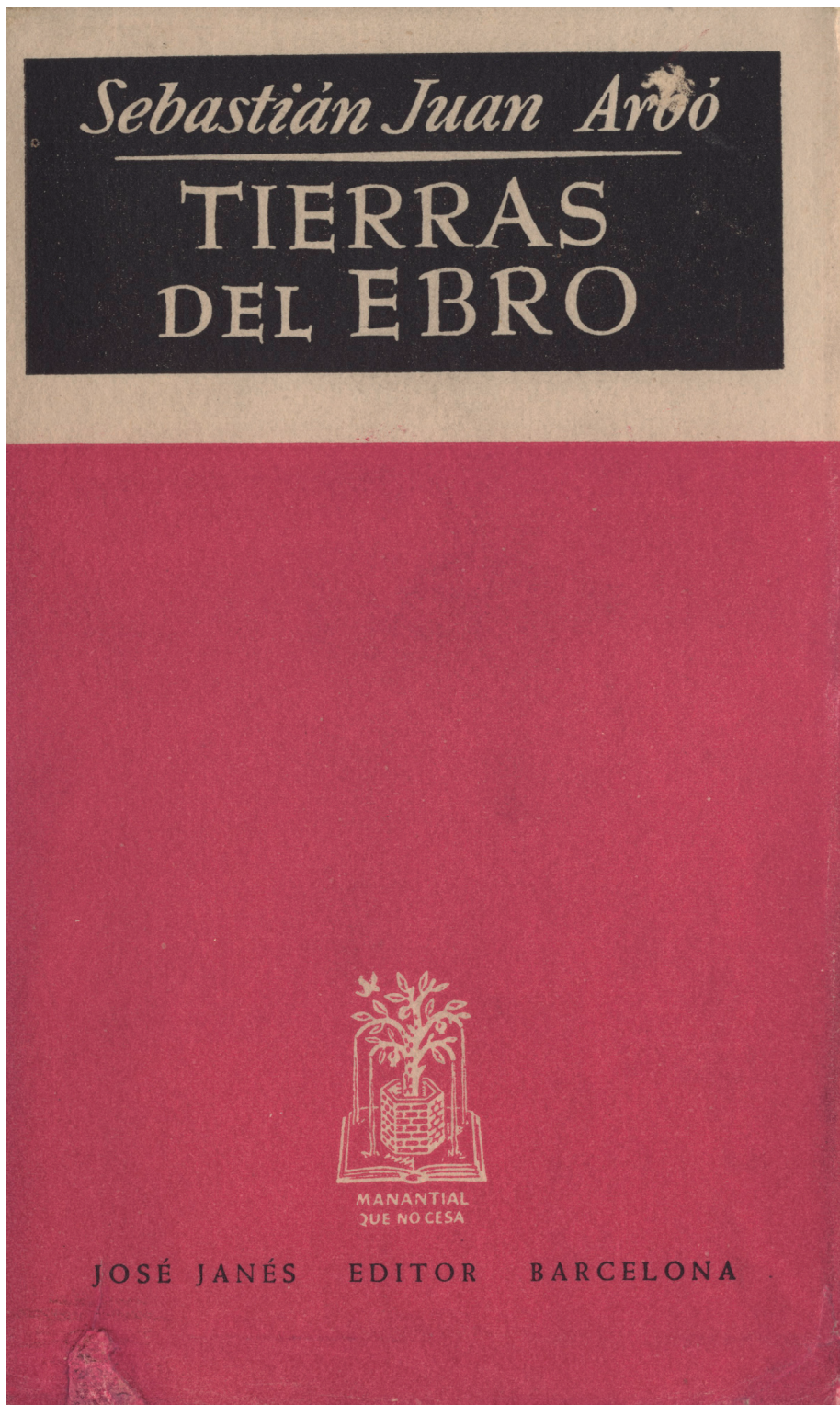
Al fons es dreçaven les altes serralades del Port, que amb el Montsià a un costat i a l'altre les serres de Cardó, enclouïen la plana de l'Ebre en un cercle immens i desigual, obert com un ample mirador cap a llevant. Avui les serres apareixien clares, tenyides d'un lleu matís blavenc, aèries, transparents, amb pinzellades de sol en els espaldats i ombres d'un blau més opac en els cingles i les fondalades. Vers el nord descendien brusquement i es perdien per a trobar-se de bell nou més ençà, convertides en una cadena de muntanyes baixes, que emergien per darrere dels turons propers, cada volta més baixes i més allunyades, fins a confondre's amb l'horitzó, en obertes i clares llunyanies. A prop d'allí, i a la part oposada, s'albirava Sant Carles de la Ràpita, el poblet clar entre la mar i la muntanya, col·locat amb tanta justesa, que les cases entraven a la mar i ascendien per la muntanya. A la vora mateixa del poble el Montsià aixecava la seva massa imposant i llançava els seus cims multiformes devers Amposta, com en una gegantina cavalcada que abans d'arribar al seu destí haguessin deturat violentament i deixat immobilitzada al mig del pla, petrificada, en un desordre tumultuós.

«El vell Joan», *Totes les narracions del Delta*, 2022, pp.224-225

- «El viejo Juan». Dins *Relatos del Delta*. Barcelona: Mateu, 1965, pp.237-258.
- «El viejo Juan». Correccions sobre l'edició de *Relatos del Delta* de 1965 de l'Editorial Mateu, pp.239-258. Exemplar parcial. [ACMO / Fons SJA 380-14-2926]
- «El viejo Juan». Exemplar de censura en galerades de *Relatos del Delta* de l'edició de 1965 de l'Editorial Mateu, pp.93-102. [CRAI UB Mundet / Fons Editorial Mateu]
- «El viejo Juan». Dins *Relatos del Delta*. Barcelona: Plaza & Janés, 1969, pp.213-227.
- «El viejo Juan». Dins *Relatos del Delta*. Barcelona: Plaza & Janés, 1970, pp.213-227.
- «El viejo Juan». Dins *Relatos del Delta*. Barcelona: Plaza & Janés, 1976, pp.213-227.
- «El viejo Juan». Dins *Relatos del Delta*. Madrid: Círculo de Amigos de la Historia, 1976, pp.197-214.
- «El vell Joan». Dins *Totes les narracions del Delta*. Barcelona: Proa, 2022, pp.221-240.

Procedència:

Tierras del Ebro. 1948, Barcelona: José Janés Editor, pp.39-54.



poco tarde, trataba de ahorrarse todos los golpes que podía, cuidando empero de no caer en la tontería de perder en el paso lo que ganaba en los golpes. Así, si al primer latigazo se daba cuenta de que llevaba el paso corto, alargábalo un poco, procurando evitarse el segundo; hilaba, no obstante, tan fino, que casi siempre le caía otro; alargábalo entonces un poco más. Y así, latigazo y apretón en el paso, hasta llegar a la medida de los deseos del dueño. La felicidad, con todo, no parecía venirle ni de aquella filosofía ni de esta conformación, sino de pacer libremente la hierba tierna de los prados.

III

JUAN se había quedado fuera, a la entrada de la barraca. Permaneció un momento sin moverse, conteniendo la respiración, temblando y con el pecho oprimido. Toda su atención estaba en aquel instante puesta en el interior, donde Roseta se debatía en los dolores del parto. Gruesas gotas de sudor resbalaban por su rostro. Oyóse una queja más viva, como brotada de las entrañas, un grito, mezcla de dolor y de alivio; a Juan parecióle como si el corazón se le detuviese en el pecho y sintió que le faltaba aire; pero en el silencio llegó hasta él el llanto de un niño, un llanto penetrante, desgarrador, y él sintió que el corazón le palpitaba aligerado bruscamente de la opresión de aquel momento inacabable. Se pasó la mano por la frente, limpiándose el sudor. Pero continuó en el mismo lugar, mirando hacia la puerta, hasta que la comadrona asomó el rostro por ella, llamándole.

—Ya tenemos heredero. Es niño. — Y asiéndolo por un brazo, lo arrastró al interior. Juan la siguió como un autómatas, aturdido y perplejo. Se en-

Testimoni d'interès:

Exemplar de l'edició de José Janés Editor de 1948 de *Terres de l'Ebre* en espanyol amb correccions. [ACMO / Fons SJA 380-14-2813]

añosamente en las sombras, con el oído atento al menor rumor, y en la penumbra de la madrugada, cuando ya estaba decidido a volverse, descubrió la figurilla odiada, que llevaba tan grabada en el pensamiento. Lo vió a lo lejos, bajando por el borde del desagüe, la carabina al hombro y el cigarrillo en los labios, fumando.

El corazón le palpité con fuerza en el pecho, y afirmó la escopeta en su hombro con placer salvaje. Sonreía sin esfuerzo, sin darse cuenta, y ya desde lejos (estaba oculto un poco más adentro) le apuntaba, siguiéndole a través del carrizal. El guarda avanzó sin recelo hasta encontrarse a su altura; una vez allí se paró, y con el rostro vuelto hacia él, estuvo un rato mirando el ancho espacio de las lagunas, sobre las cuales empezaba a descubrirse la aurora. Le apuntó largamente, voluptuosamente...

El disparo resonó con estrépito en el silencio de la madrugada. Algunos ánades salvajes volaron asustados desde la espesura. El guarda se desplomó de espaldas y estuvo un momento retorciéndose sobre el césped del malecón. El sonrió, con expresión casi diabólica de alegría, y se volvió sin prisas, sin ruido. Se dirigió al barquichuelo, que tenía amarrado allí cerca, subió a él y, empuñando la pértiga, le dió impulso. Pasaba a ras de los cañaverales, que doblaban sus cañas hacia el agua como en una inclinación protectora, y el vuelo de un pájaro hubiera sido más perceptible que el de su pasar.

El guarda fué recogido poco después por unos pescadores que acudieron al ruido del disparo, y llevado a las barracas, donde se le practicó la primera cura; desde allí, en un carro, fué conducido al pueblo. Las heridas, aunque graves, no fueron mortales, como se creyó en un principio. El guarda perdió un ojo; le quedó la cara enteramente desfigurada por profundas cicatrices, y tuvo que renunciar a su nuevo cargo. La verdad, que todos sospechaban, no salió de allí. Los pescadores temían delatarlo, y los campesinos le aplau-